
Nejsem zvyklý čekat ráj na zemi

Nejsem zvyklý čekat ráj na zemi

Kdo se dnes cítí moc zklamaný, měl by si položit otázku, co vlastně čekal a co si myslí sám o sobě, říká Jan Sokol

ČESKÉ PŘÍBĚHY

Většinou je dobře známe. Přesto nám mají stále co sdělit. A v jejich vyprávění ožívá nejen jejich barvitý životní příběh, ale i osudové okamžiky historie země, do jejíž paměti se zapsali.

Jsem Pražák, otec byl architekt a před válkou si postavil domek v Břevnově, kde jsem prožil velkou část šťastného života s rodiči a s bratrem. Maminka studovala dějiny umění, ale pak s námi zůstala doma. Oba rodiče byli pevně věřící, dnes by se řeklo dost konzervativní katolíci, a náboženství, umění i historie mě provázely od malička. Teprve někdy v patnácti jsem se začal víc stavět na vlastní nohy: táhlo mě to víc k vědě a k technice a k náboženství jsem se zase vrátil až o pár let později.

Na válku si dobře pamatuji, ale děti i válku zažívají dětsky, vlastně beze strachu. Vzpomínám si, jak mě strýc odvezl k dědečkovi do Ondřejova, když byla mobilizace. Jak mi otec koupil u stánku banán, který jsme pak dlouho neviděli. A moc dobře si pamatuju na heydrichiádu, na vojáky v břevnovském klášteře.

V květnu 1945 jsem zažíval všeobecné nadšení ze svobody, otec však mluvil dobře rusky, a tak k nám chodívali ruští důstojníci, kteří tohle nadšení už tenkrát brzdili. Četli jsme Tigridovy Obzory a sledovali, jak se chystá Únor.

Když přišel, dopadl na řadu blízkých lidí, a tak jsem se docela přirozeně ocitl na druhé straně barikády, jak říkali komunisté. Nemohl jsem na gymnázium, i když jsem měl dobrá vysvědčení, a rodiče mi sehnali zlatnické učení. Jsem jim za to velice vděčný: bylo to krásné řemeslo a potkal jsem tam výborné lidi. Ale snad mohu říct, že i já byl dobrý řemeslník. Jen doporučení ke studiu mi dát nechtěli, a tak jsem odešel dělat mechanika ve výzkumu urychlovačů.

Tam jsem potkal také první upřímné a čestné komunisty (mezi zlatníky jich moc nebylo) - a musel jsem se s tím vyrovnat. Ale abych se dostal na vysokou školu, musel jsem přejít na jadernou fyziku čili "fujtajfl" a pak do matematických strojů.

Šedesátá léta byla pěkná nejen proto, že jsem byl mladý, ale věci šly trochu k lepšímu. Seznámil jsem se s budoucí ženou Františkou a ta mě přivedla mezi studenty. Tam jsem poznal Jirku Němce a to byla pro mě úplně nová inspirace. Začal jsem číst Teilharda, překládat, hledat nové možnosti, jak žít svou vírou. S Teilhardem věřím, že víra něco očekává, ale pevně stojí na věčnosti za to, co všechno člověk už dostal. Život, štěstí, lásku nebo děti si nikdo nemůže koupit ani zasloužit. Nepředstavuju si, co s námi jednou bude, jen vím, že Bůh, který stvořil svět, se o nás nějak postará v tom, s čím si nemůžeme poradit. Co si nezkaží sám, o to se člověk bát nemusí. To je biblická víra.

Pak přišla Tvář a nová přátelství, první cesty do ciziny, do NDR, do Rakouska a do Francie. To už jsme měli tři děti a měli jsme se co ohánět. Ale koncil a ekumenismus, tím jsme žili.

Osmašedesátý rok znamenal další uvolnění a možnosti. To bylo fajn, ale žádná euforie. Vládli pořád komunisté a tajnou policii nezrušili, člověk si musel dávat pozor. To ale vůbec neznamená, že by nemohl něco dělat. Dělali jsme, co se dalo, a nezabývali se myšlenkami na to, co přijde. Čekat, na to jsem si totiž nikdy nezvykl. Na Rusy jsme moc nemysleli. Já jsem ostatně srpen '68 zažil v Moskvě, na konferenci o počítačích. Cesta domů byla docela dobrodružná.

V šedesátých letech jsem se naučil trochu řecky a pro děti jsem přeložil výběr z evangelií, který pak vyšel jako Poselství Ježíšovo s bráchovými obrázky. Profesoru Součkoví se líbil, a tak mě pozval do překladatelské skupiny pro Nový zákon. To byla skvělá příležitost a škola, ekumenismus v praxi. Byl jsem tam jako první katolík, ale tehdejší kolegové, pokud neumřeli, jsou stále mými přáteli. A výsledek nebyl špatný; nevím, zda by k tomu dnes církve našly odvahu.

S lidmi kolem Charty 77 jsem se dostal do kontaktu ještě dříve, než to začalo. S Jirkou Němcem jsme se vídali často, o Vánocích 1976 jsem pak chodil pro podpisy; když se o tom dozvěděl tchán Jan Patočka, měl radost, ale sám by mi ji asi podepsat nedal. Měl o nás starost a chtěl nás šetřit.

Protože jsem si nikdy nezvykl čekat nějaký ráj na zemi, přišla pro mě s rokem 1989 skoro samá příjemná překvapení. Chování lidí, ochota se uskrovnit, schopnost postavit se na vlastní nohy i starat se o druhé. Ani dnes nepatřím mezi zklamané: proč také? Podívejte, jak se změnila naše města - a všelijaké to svinstvo nebo hloupost, to přece k životu patří. Co bychom tu jinak dělali? Vždyť politika je činnost jako každá jiná, jen s větší odpovědností. S tím, že musíte rozhodovat za druhé, a to i ve věcech, v nichž se sám příliš nevyznáte. A že si na vás lidé v tramvaji ukazují prstem. I

mě, když jsem v roce 1990 vstoupil do politiky a stal se poslancem a později ministrem školství, občas někdo chytíl v hospodě, vodkad' já tě, vole, znám? Ale přes hubu jsem nikdy nedostal, ani omylem. Ostatně od estébáků taky ne. Přesto zkušenost z politiky trochu změnila mě i můj pohled na lidi, na společnost. Člověk vidí tolik lidské nouze, občas se také nechá napálit, takže asi trochu ztvrdne. Bez toho by to nepřežil. Naučí se víc rozmyslet, než něco řekne. A chápat politiky, že to nemají lehké, pacholci. Pepík Jelínek ze zlatnické dílny dělil lidi do dvou kategorií: chudinka pitomá a chudinka mizerná. Něco na tom je.

A stejné je to i na univerzitě, kde přednáším od roku 1991. Jak bych mohl být s akademickým životem nespokojen a zklamán, když jsem ho měl tak dlouho zakázaný? Učit na univerzitě je privilegium, kdo jiný může učit a bádát o čemkoli, co se mu zdá důležité? A že i na univerzitě jsou závistivci, fouňové a omezenci - s tím přece musí soudný člověk počítat. Kdo se cítí moc zklamáný, měl by si položit otázku, co vlastně čekal - a co si myslí sám o sobě.

V životě jsem měl velké štěstí, že jsem potkal spoustu lidí, kteří pro mne znamenali velkou inspiraci. Na celou knihu by takových setkání bylo. V dětství dědeček, profesor Nušl, prototyp skromného vědce, a strýc Václav, venkovský farář v Jablonném. Samozřejmě rodiče, i když na ně si člověk vzpomene až pozdě. Pár skvělých učitelů, mezi nimi Ota Mádr. Jiří Reinsberg, Jirka Němec a lidé kolem něho. Anastáz Opasek, Josef Zvěřina a profesor J. B. Souček. Žena Františka a všechny tři děti, i když jsem nebyl zrovna vzorný manžel a otec; snažím se něco napravit aspoň jako děda. Můj tchán Jan Patočka a po převratu Josef Lux. Zdeněk Pinc, který mě pozval na univerzitu a dodal mi kuráž, abych to v šestapadesáti ještě dohonil. Z autorů a knížek musím začít Dickensem a Chestertonem. Pak ovšem Teilhard, Heidegger a Lévinas, jež jsem i překládal. Ale pak už by to byla celá bibliografie.

Dnes už - v mém věku - nemám příliš mnoho plánů. Mám na krku dorůstající dítě, fakultu a jejich 1500 studentů. Dá-li Bůh, měl bych ještě tři roky děkanovat a to úplně stačí. Fakulta potřebuje rozšířit zahraniční styky, přilákat vynikající studenty z ciziny, nejenom ze Západu. Letos začínáme Univerzitu pro každého, dříve se říkalo "univerzitní extenze". Sám pracuju na novém založení lidských práv, na filozofii či antropologii práva. A chtěl bych napsat aspoň dvě knížky z toho, co přednáším: jedno se jmenuje Moc, peníze a právo, to druhé Etika života. Ale na tom je ještě dost co dělat, dokud nepřijde skleróza nebo rovnou zubatá.

***

Filozof Jan Sokol

* narodil se 18. dubna 1936 v Praze; nesměl studovat, vyučil se zlatníkem; později studoval Matematicko-fyzikální fakultu UK a od roku 1992 Institut základů vzdělanosti UK; 1964-1990 byl programátorem

* v té době byl již aktivní v různých občanských aktivitách (je signatářem Charty 77), věnoval se překladatelství, historii a filozofii

* v červnu 1990 se stal poslancem Federálního shromáždění za OF; v Tošovského vládě byl krátce ministrem školství

* od roku 1991 přednáší na Filozofické fakultě UK a od roku 2000 je děkanem Fakulty humanitních studií UK

* je ženatý, s manželkou Františkou má dva syny a dceru
Zaznamenal: JAN JANDOUREK